

Memòria de l'excavació arqueològica a la Caixa del Moro del Coll del Pauet (Bassella, Alt Urgell)

Josep Castany Llusa

Avis legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement-NoComercial-SenseObresDerivades 2.5 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi el titular dels drets i no se'n faci un ús comercial. No es pot alterar, modificar o generar una obra derivada a partir d'aquesta obra. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/es/legalcode.ca>.

ÍNDIX

1. Introducció	1
2. La Caixa de Moro del Coll de Pauet	4
3. Localització	4
4. Antecedents	4
5. Descripció	5
6. El túmul	6
7. La cambra	6
8. L'excavació	6
9. Restauració	10
10. La cultura material	10
11. Interpretació	12
12 Bibliografia	13
13. Dólmenes del Camí Vell de les Cases i del Coll del Pauet	14
14. Documentació fotogràfica	

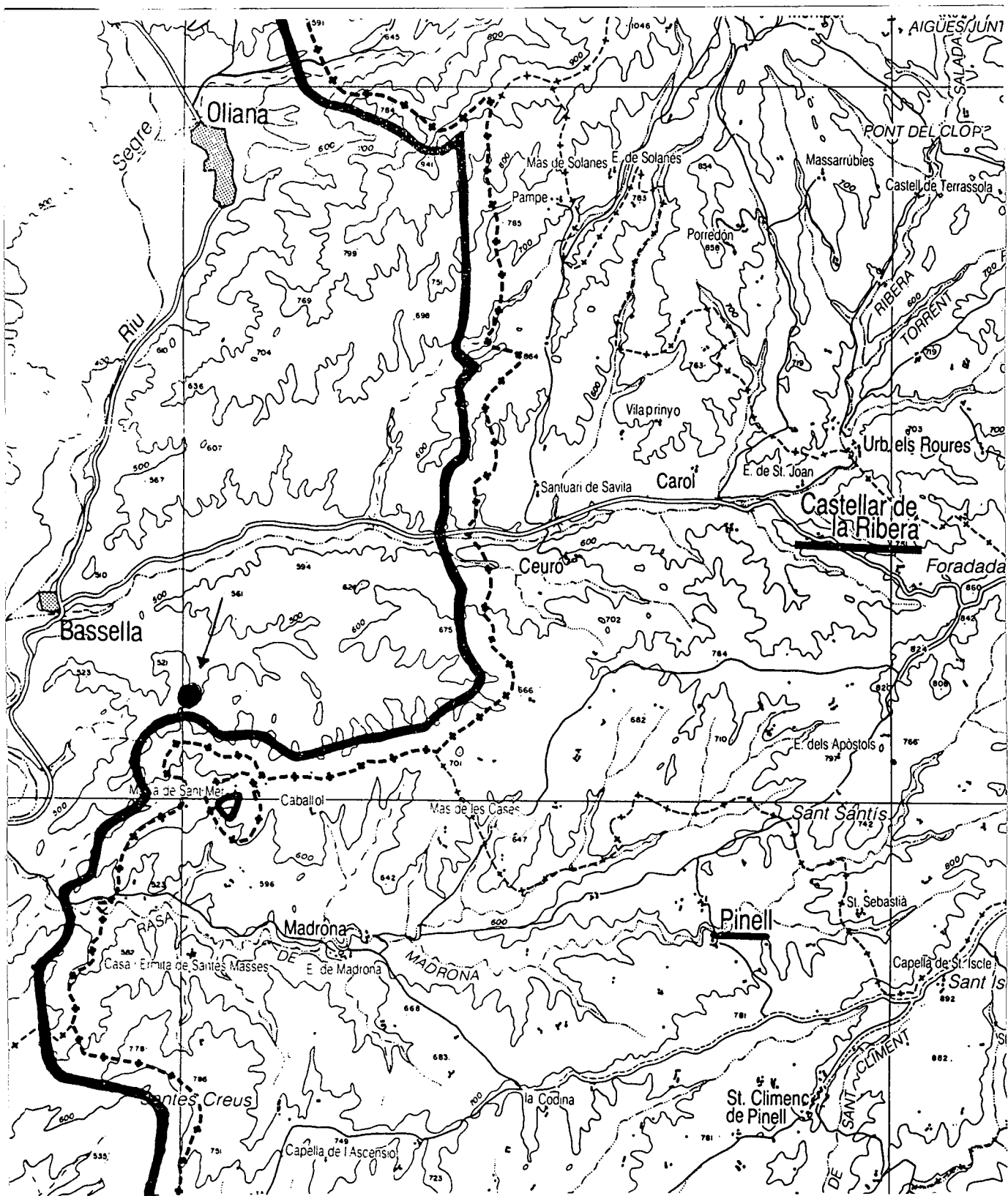
Introducció

Amb data del 3 d'agost de 1987 la Direcció General del Patrimoni Artístic a través del Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya ens encomanà l'excavació d'urgència de la Caixa de Moro de Coll del Pauet i el Sepulcre del Camí Vell de les Cases, previ el nostre informe al respecte. En ell manifestàvem:

- 1.- El nostre treball sobre la col·lecció arqueològica del mas Caballol durant l'hivern d'enguany (gener i febrer).
- 2.- La identificació d'altres col·leccions i troballes en aquesta zona de l'Urgellet on contacten les comarques de l'Alt Urgell, la Noguera i el Solsonès.
- 3.- La localització de jaciments arqueològics en general i en particular els susceptibles d'esmerçar-hi un treball concret per la seva futura desaparició o per la seva importància en aportar quelcom a la investigació.

La Caixa de Moro de Coll del Pauet es veurà afectada per les obres de la carretera variant de Rialb -amb motiu de la construcció de l'embassament- i es va plantejar la necessitat de recuperar, en certa manera, la identitat del monument, netejant-lo, topografiant-lo, reexcavant-lo i deixar-lo restaurat -en l'espera de que Obres Públiques el tingui en consideració en el seu moment-. La proximitat geogràfica del Sepulcre del Camí Vell de les Cases ens permetia de realitzar la mateixa operació ja que es trobava desprotegit i difícilment recuperable si no s'hi actuava immediatament.

Per tot això entre els dies 5 i 15 d'agost s'efectuaren els treballs corresponents comptant sempre amb el consentiment i les atencions dels propietaris. L'equip estigué format per Fina Alsina, Victòria Soler, Lluís Guerrero, Rosa Altimiras, Mª Pau Andreu, Oscar Carles i Jaume Coberó.

Caixa de Moro de "Coll del Pauet"
Situació topogràfica

zona afectada per la
nova carretera variant
de Rialb

conreu

a Bassella

conreu

al Caballot

conreu

antic camí de Castellnou de Bassella

10 m

LA CAIXA DE MORO DE COLL DE PAUET

Localització

Es troba dintre del terme municipal de Bassella (Alt Urgell) en la propietat del Sr. Soler de cal Pauet. Per accedir-hi cal prendre la pista que mena als masos de l'altiplà a l'esquerra del Segre (Caballol, Sant Me, Massana, Les Cases). També s'hi pot accedir per l'antic camí de Castellnou de Bassella a Madrona, avui en mal estat i no recomenable per a vehicles. Dos km de pista ascendent ens duen a una collada coneguda per la gent del país amb el nom de Coll del Pauet, que dóna nom al sepulcre. (Joan Serra Vilaró anomenà el sepulcre com "Sepulcre de Castellnou de Bassella" de manera totalment impròpia i inacceptable, a nostre parer). La Caixa de Moro -nom amb que la coneix la gent del país- està oprimida entre un camp de conreu i el camí de tal manera que el túmul queda tan retallat que és inexistent per la banda del camp i per la del camí resta emmascarat. La vegetació dominant al collèt és la de pi, alzina i matolls, com el ginebró i el romaní.

Les coordenades són 41 59 02 Lat. Nord

5 5 15 Long. Est

Es troba a 545 m d'altitud.

Antecedents

L'única nota sobre el sepulcre ve donada per Joan Serra Vilaró (SERRA VILARÓ, 1927) i que transcrivim íntegrament:

"Castellnou de Bassella. Es aquest a poc menys de tres quilòmetres de Basella a l'esquerra del camí que mena a Madrona, tocant al mateix en una collada, en terme de N'Estanislau Soler, en una altitud de 545 m. Es conserven en son lloc totes les lloses que formaven les parets de la cambra, essent una mica entrada vers l'interior, en sa base, la del S.W. La planta ens ensenya la posició i mides de les dites lloses, llevat de l'alçada, que és de 0'60 m.

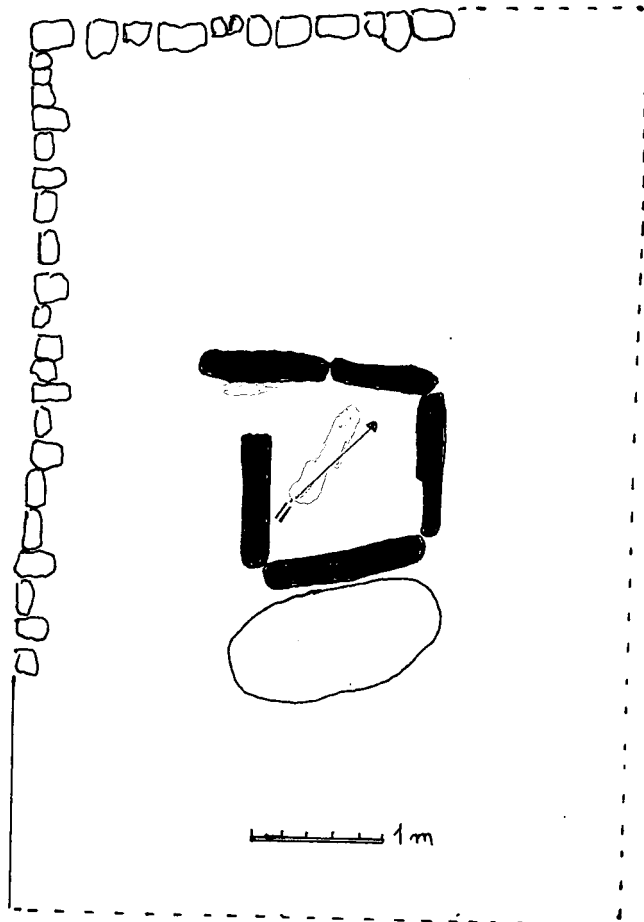
Un tros de la tapa es conserva al costat E.

La cambra era voltada de túmul quadrangular, del qual resta l'angle S.W. L'espai marcat amb línia de punts devia ésser destruït pel conreu.

L'excavació ens ha donat uns quants fragments ceràmics, un d'ells amb una tira amb impressions digitals, probablement d'un mateix vas, que devia ser de grans proporcions.

També hi havia una mola oblonga.

Cap senyal d'inhumació".

Dibuix topogràfic segons Joan Serra Vilaró.

.....

Descripció

Abans de procedir a la neteja del sector tan sols es veia un garbuix de matolls, carrascars i dues pedres que afloraven lleument a més a més de la part externa de la llosa de la banda del camp desprovista totalment de túmul. Aviat i a mesura que anava quedant al descobert el conjunt es pogué observar l'estructura que deixava entreveure clarament una cambra sencera encara amb les parets que l'envoltaven i orientada sobre l'eix Nord-Est Sud-Oest i omplena de pedres procedents segurament del túmul. A la banda

Est i a uns 0'70 m de la llosa lateral dreta jeia una gran llosa, possiblement resta de la coberta -la mateixa que dibuixa Serra Vilaró. Respecte al túmul només es conservava una part del sector Oest i la que en el sector Sud es troba afectada pel camí de forma allargassada.

El túmul

Joan Serra Vilaró classifica el sepulcre entre els que es caracteritzen pel túmul quadrangular. Nosaltres centràrem la nostra atenció en l'excavació tumular tot comprovant que a més a més ^{no} de haver estat excavat, la seva forma "quadrangular" era deguda a les alteracions estructurals a l'arranjar el camí, no només el que mena als masos veïns sino el que dóna accés al mateix camp de conreu. Es per tant impossible determinar la seva forma original. La seva originalitat rau, certament, en un altre aspecte ja que es tracta d'un túmul de terres argiloses dintre de les quals es tancà la cambra. La seva alçada és de 1'20 m de màxima i la seva part superior fou protegida amb una escampada de pedres a manera de cuirassa en disposició anàrquica.

La cambra

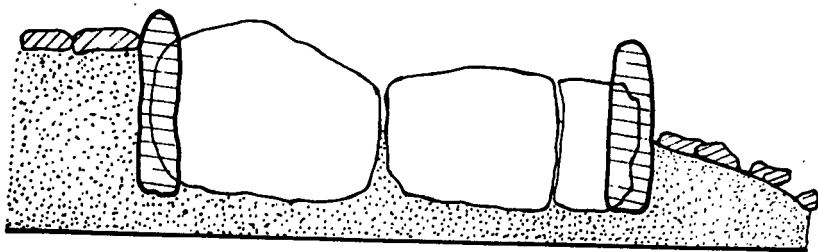
Està formada per cinc lloses verticals, essent doble llosa a la banda Oest, que tanquen un vas trapezoïdal. Totes són de conglomerat (pudinga).

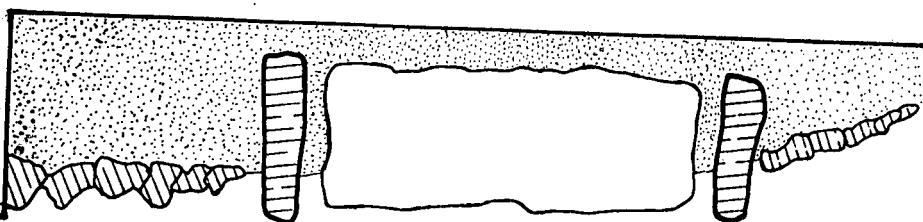
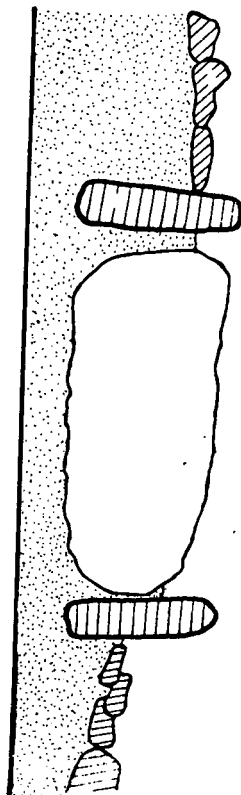
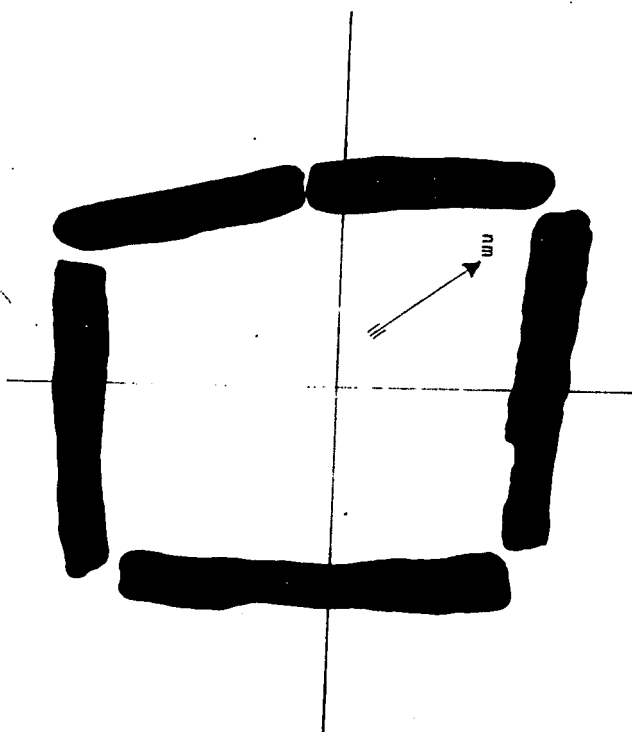
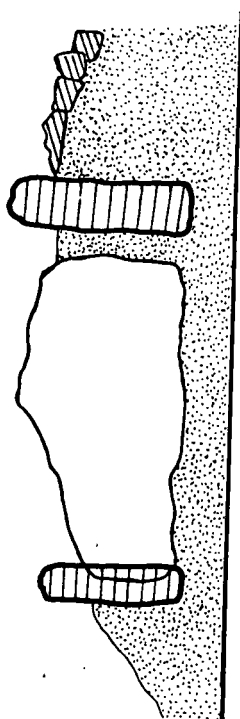
	allargada	alçada	amplada màx
Llosa Nord	1'40 m	0'60 m	0'18 m
Llosa Est	1'40 m	0'50 m	0'21 m
Llosa Sud	1'30 m	0'70 m	0'20 m
Lloses Oest	1'82 m	0'75 m	0'18 m

L'Excavació

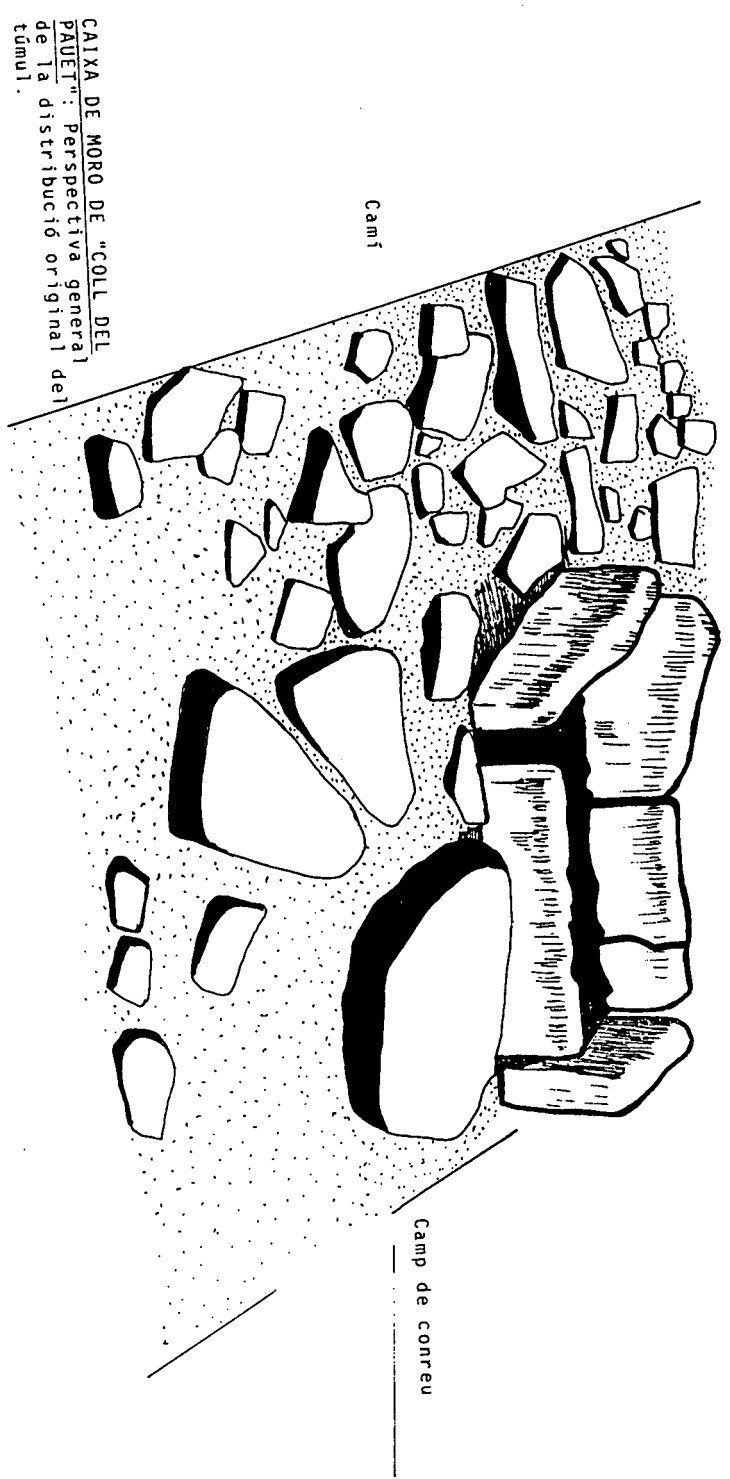
Es quadriculà el sector per a facilitar el treball topogràfic així com la possible dispersió espacial dels materials. Al sector Oest del túmul i a 0'90 m de la cambra i a uns 10 cm de profunditat aparegueren els únics materials arqueològics que descriurem més endavant. No estaven dintre de les terres argiles del túmul propiament dit sino entre les pedres que com hem esmentat suava feien de cuirassa i protecció del mateix túmul. La cambra una vegada neta de les pedres que la omplenaven, s'excavà fins a 10 cm

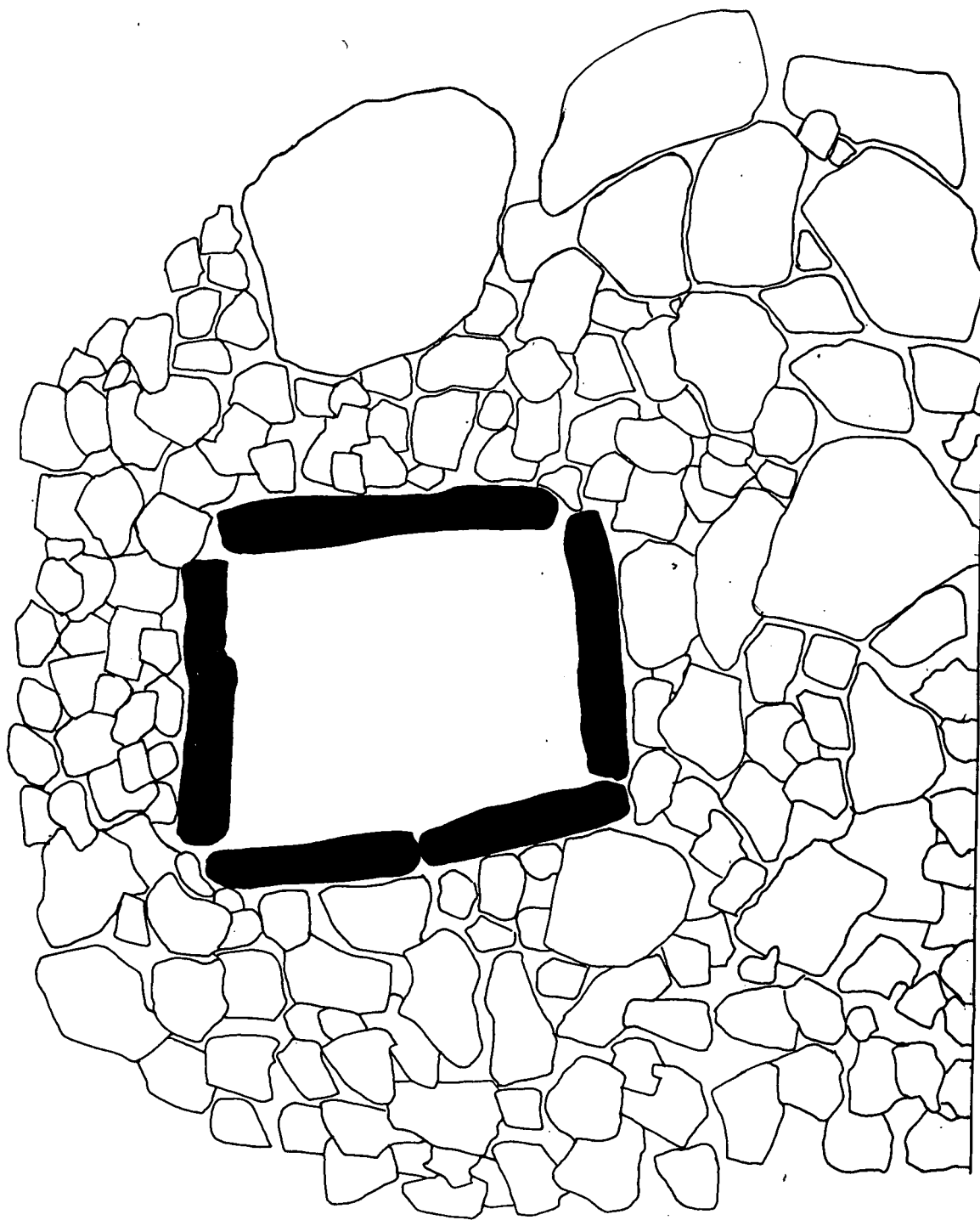

1 m

camí

CAIXA DE MORO DE "COLL DEL PAUET" : Planta general una vegada restaurat i consolidat.

per dessota de la base de les lloses que la configuren. El resultat fou negatiu. Es pogué observar que la cambra o vas funerari no té empedrat ni natural ni artificial i per tant les lloses que el formen es disposaren verticalment sobre terres argiles i entre terres argiles.

No aparegué la més mínima resta antropològica.

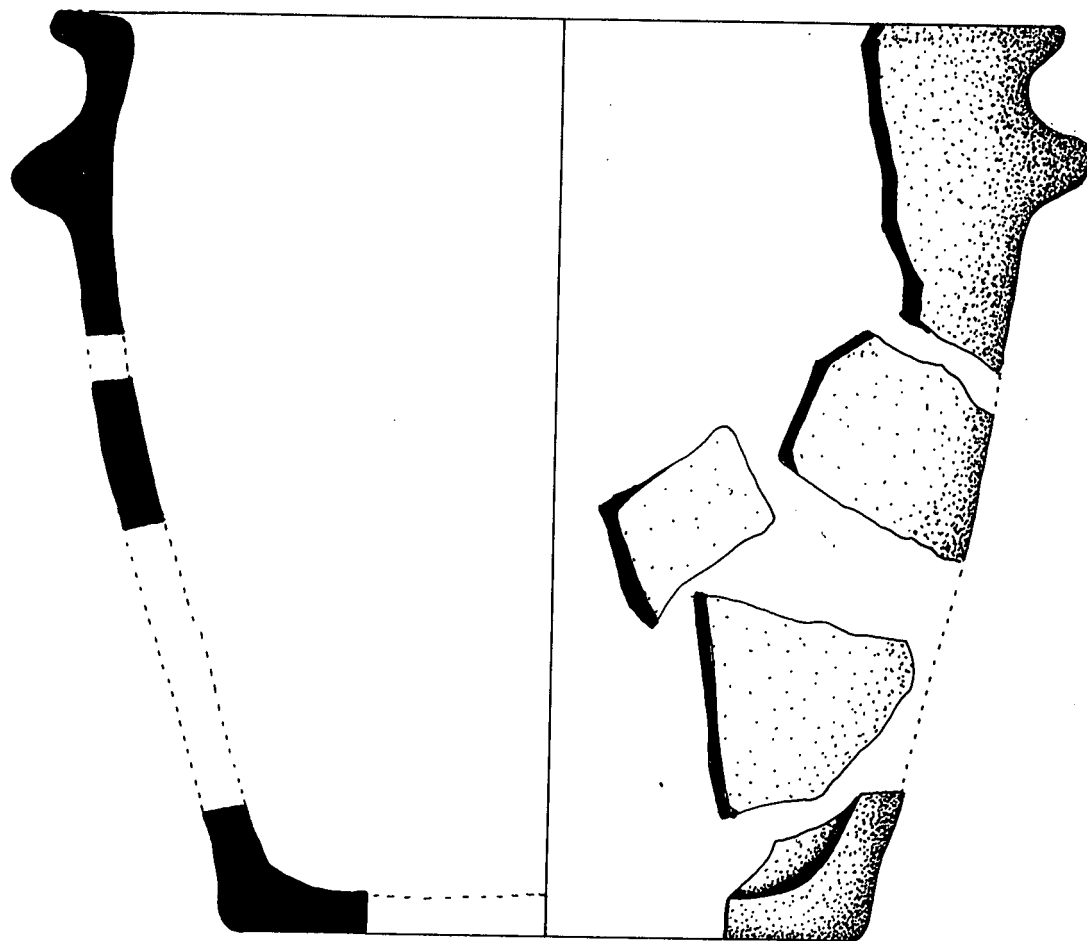
Restauració

L'original i desfigurada configuració tumular fou el primer element de que varem prescindir en benefici de la cambra. Es per això que es va adreçar la llosa Oest inclinada en sa base vers l'interior i també la del Sud. Del túmul deixàrem "in situ" les pedres de més envergadura i la resta es disposaren estratègicament en torn de la cambra, especialment per la banda més desprotegida com la del camp de conreu. Les lloses de la cambra que estaven esberlades es consolidaren amb material d'obra. La coberta o tapa de la caixa es sol·lucionà aportant dues lloses germanes de gres de 1'25 X 0'85 m i 1'10 X 0'80 m procedents del mas Caballol. Són, doncs, els únics elements exòtics del monument. Afavoriran moltíssim la seva conservació...

Al lloc s'hi ha plantat un rètol -donat i elaborat pel Sr. Damià Bernaus del Caballol- amb la llegenda: CAIXA DE MICRO DE COLL DEL PAUET, 1700 a C.

La cultura material

Tan sols n'hem pogut recuperar d'aquest jaciment 6 fragments de ceràmica feta a mà, pertanyents a un mateix vas, localitzats a la banda Oest del túmul i a uns 0'90 m de la cambra. Es tracta d'un vas de fons pla parats llises, nanasa de llengüeta amb febles impresions digitals i pessic al llevi. El seu gruix és d'uns 7-8 mm i la seva superfície de color marró i rogenc externament i gris internament. No hem pogut comprovar si s'avé amb les ceràmiques de l'excavació de Serra Vilaró. N'hem reproduït el dibuix hipotètic.

CATXA DE MORO DE COLL DEL PAUET
Vas ceramic

Interpretació

La Caixa de Moro de Coll del Pauet es pot definir tipològicament com una cista megalítica configurada per un túmul en el centre del qual s'hi obri una caixa tancada amb lloses.

La distribució geogràfica d'aquests sepulcres s'esten des de la serralada pirinenca pel Segre -citem el grup de Muntant, el de la vall de Cabó, per exemple- fins als altiplans de la zona central de Catalunya -com els de Riner, Clarà (Solsonès) i el Bressol de la Mare de Deu (Berguedà)-.

El seu origen ha estat tractat per alguns autors que creuen que són una perduració en el temps i en l'espai de les cistes neolítiques del "Solsonià" que es remunten al 4^{rt} mil.lenni a C. (CURA, 1987). Aquestes cistes megalítiques, però, es diferencien de les neolítiques per que presenten la novetat i característica uniforme d'estar construïdes dintre d'un túmul, de ser sepultures col·lectives amb condicions que permeten l'accés al dipòsit funerari i per que la seva cronologia es paral·lela a la de les "cambres pirinenques" i a la de les "arques amb vestibul-pou" que es desenvolupen a principis del 2^{on} mil.lenni a C i perduren fins el Bronze Mitjà. Pertanyen a l'horitzó cultural del Megalitisme IV / A (2.000-1.500 a C) en el que apareixen els primers metalls i la presència de noves poblacions ètniques d'origen alpi (CURA 1987), (TURBON, 1981).

La indústria ceràmica de la Caixa de Moro de Coll del Pauet respon a un moment força clar del Bronze Antic, també, en que els vasos de fons pla, de forma troncocònica, amb llengüeta diametralment oposada al coll i pessic també diametralment oposat al llavi sobre la llengüeta són ben coneguts en contextos estratigràfics com a Grioterres, per citar un hàbitat en cova, en poblament a l'aire lliure com a Brics d'Ardèvol o en sepulcres amb túmul com a Clarena.

Solsona 5 de setembre de 1987

Bibliografia

- SERRA VILARD, Joan (1927) Civilització megalítica a Catalunya. Pàg. 331-332
Solsona
- CUNA, Miquel (1987)..... Origen i evolució del Megalitisme a les Comarques
centrals i occidentals de Catalunya. Cota Zero nº 3
Pàg. 76-83. Vic
- TURBON, Daniel (1981).... Antropologia de Cataluña en el II milenio a C.
Barcelona

DOLMENES DEL CAMI VELL DE LES CASES Y DEL COLL DEL PAUET

GEOLOGIA

1. Situación geológica. La formación molasa de Solsona.

Los dos enclaves estudiados se sitúan en el extremo Oeste de la denominada *FORMACION MOLASA DE SOLSONA*. Esta formación está constituida por un conjunto de materiales de edad terciaria y más concretamente de edad oligocénica. La forman margas y limolitas calcareas pardo-amarillentas, basalmente abigarradas, de colores rojos o grises, alternando con capas gruesas y bancos de areniscas con algunos microconglomerados poco continuos lateralmente. El origen de esta formación debe situarse dentro de un conjunto fluvial y de facies asociadas, con área fuente pirenaica.

Estructuralmente, los dos enclaves estudiados, se sitúan en un área afectada por un conjunto de pliegues suaves originados por las últimas fases de plegamiento pirenaicas. Más concretamente, se encuentran en el sector comprendido entre el sinclinal de Pons y el anticlinal de Tiurana, ambas estructuras pertenecientes a un sistema de orientación SO-NE.

2. Geología del subsuelo de los dólmenes.

La *Formación Molasa de Solsona*, en la parte superior de la *série Estampiense* va adquiriendo mayor carácter detrítico, enriqueciéndose en conglomerados y/o areniscas. Este es el caso del sector estudiado en donde se asientan los dólmenes. El subsuelo de ambos enclaves lo forman un conjunto de estratos formados por arcillas y arcillas margosas de colores beige con intercalaciones areniscosas y conglomeráticas resaltadas por la erosión en los afloramientos.

2.1 DOLMEN DEL CAMI VELL DE LES CASES.

El dolmen está asentado en uno de estos resaltes antes mencionados (en un estrecho escalón de una fuerte pendiente que desciende hacia el valle), formado por conglomerados con cantos de 3-4 cm de diametro, recubierto por un fino nivel de areniscas lutíticas. El resto de la *série*, unos 20 m por encima y por debajo, lo forman un conjunto fundamentalmente arcilloso con finas intercalaciones areniscosas y conglomeráticas, coronadas por un potente banco de conglomerados (figura 1 b).

2.2 DOLMEN DEL COLL DEL PAUET

El dólmen se situa en la parte superior de la *série* que se inicia justo en el nivel de conglomerados que corona a la *série* arcillosa del Camí Vell de les Cases (en un

amplio llano por encima de la formación estratigráfica estudiada). En este caso, la fracción detrítica es mayor, siendo más abundantes los bancos areniscos que resaltan del encajante arcilloso (figura 1 a).

BIBLIOGRAFIA.

IGME (1975). Mapa Geológico de España. Pons. Memoria de la hoja 329/34-13. Serv. Publ. Min. Ind. Madrid.

SEGURET, M. (1972). Étude tectonique des nappes et séries décollées de la partie centrale du versant sud des Pyrénées. Pub. USTELA. Montpellier. 153 pp.

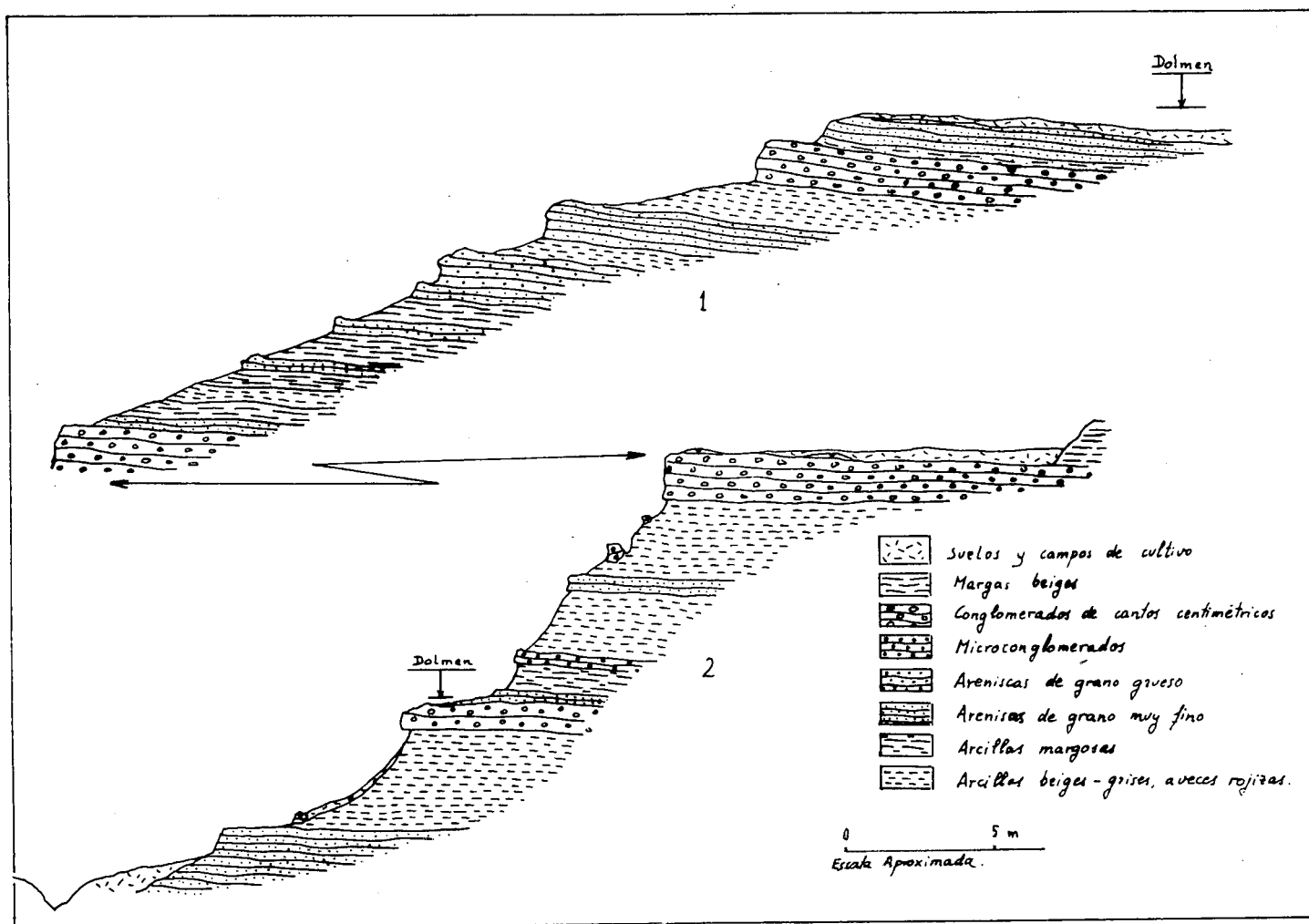

FIGURA 1. Cortes geológicos representativos. 1/ de los alrededores del Coll del Pauet
2/ del Camí Vell de les Cases.